

Tämä selonteko liittyy oheiseen värityssuunnitelmaan ja pyrkii selvittämään värityssuunnitelman lähtökohtia.

1. AIKAISEMMAT MAALAUSTYÖT

Kuopion tuomiokirkon aikaisemmat maalaustyöt on suoritettu seuraavasti:

1.1 Maalaustyöt rakentamisen yhteydessä vuosina 1814-1816.

Maaleina on käytetty katon ja seinien osalta kalkkimaalia. Erityisesti kirkkosalin seinien osalta on todettava, että ne olivat tässä vaiheessa periaatteessa samanlaiset kuin kirkon ulkopinnat nykyisin. Toisin sanoen kivet ulottuivat sisäpintaan.

Siitä, olivatko kivet maalattuja vai oliko ainoastaan kiviä (läastiosuus) maalattu, ei ole tietoa. Puupinnoissa käytettiin pääasiassa (ovet, ikkunat, penkit) öljy- ja maaleja ja kattopinnoissa lisäksi ainakin osittain liimamaaleja. Lattia oli ilmeisesti käsittelemätön tai vernissattu. Työt tehtiin vuosin 1812 - 14 työtä johtaneen ltn Granstedtin suunnitelman ja ohjeitten mukaan.

1.2 Seuraava täysmaalaus suoritettiin v. 1895. Tässä yhteydessä tehtiin merkittäviä uudistustöitä. Mm. kirkkosalin sisäseinät oikaistiin ja rapattiin, varsinaisen kirkkosalin penkit uusittiin ja saliin tehtiin kaminalämmitys. Maalityypit kuten edellä.

1.3 Seuraava täysmaalaus tehtiin v. 1910, maalityypit kuten edellä.

1.4. Seuraava täysmaalaus tehtiin muutostöihin liittyen v. 1925. Maaleina seinien osalta käytettiin öljy- ja maaleja. Muut maalityypit kuten edellä. Suunnittelijana arkkitehti Kauno J. Kallio.

- 1.5 Viimeisin täysmaalaus tehtiin peruskorjaukseen liit-
tyvänä v. 1961, suunnittelijana arkkitehtitoimisto
Ström-Tuomisto sekä entisöintitöiden osalta (alttä-
riportaali ja saarnastuoli): Konservattori Thorvald
Lindqvist.

Todettakoon, että tässä yhteydessä tehtiin lähes ko-
ko kirkkosalin osalle kattoon asbestilaastirappaus.
Ensimmäinen maalauskerä liimamaalilla (Aqvarol) epä-
onnistui. Katto on myöhemmin (1975) maalattu "Win-
terolilla".

Maalityyppeinä käytettiin pääasiassa lateksimaaleja
sekä ikkunoiden, ovien ja penkkien osalta lakkamaa-
leja. Salin puulattia uusittiin ja lakattiin. Etei-
seen ja älttariosaan sekä sakasti- ja kappelitiloihin
tehtiin vahattu tiililattia.

Edellä esitettyjen täysmaalausten lisäksi on luonnol-
lisesti suoritettu eri vaiheissa vähäisempiä kunnos-
tusmaalauksia.

- 1.6 Nyt suunniteltu maalaustyö on osoittautunut tarpeel-
liseksi pintojen heikohkon kunnan vuoksi.
Suunnitelman laatimiseen ovat osallistuneet arkkiteh-
ti Matti Höyhtyä, konservattori Pauli Hietanen ja
maalimestari Väinö Jääskeläinen.

2. SÄVYTYKSET: Selvitysten perusteella on voitu todeta seuraavaa:
- Katto on kaikissa eri vaiheissa ollut kalkinvalkea.
  - Kattolista on alunpitäen ollut kalkinvalkea, v. 1895
maalauksen yhteydessä siihen on tullut vaaleahko mar-
morointi, jota on tummennettu v. 1910 maalauksen yh-
teydessä. V. 1925 maalauksessa kattolista sai voi-
makkaan harmaan kuviosävytyksen. V. 1961 maalaukses-
sa kattolistan väri palautui valkeaksi.
  - Seinät: Alkuperäisestä seinäväristä ei ole tietoja,
ilmeisesti se oli kalkinvalkea (huom. epätasainen
pinta, ks. ed.).
V. 1895 maalauksessa seiniin tuli vaaleahko keltai-
nen, hieman vihreällä taitettu sävytys. Ikkunasmyygit
olivat kuitenkin ilmeisesti kalkinvalkeat.

Seinien alaosat ikkunapenkistä alaspäin maalattiin hieman tummemmalla seinävärillä. V. 1910 ja 1925 maalauksissa tummennuserot lisääntyivät kerta kerralta. V. 1961 maalauksessa seiniin tuli harmaa, vaaleahko sävy ja ikkunasmyygit ja seinien alaosat maalattiin kauttaaltaan seinävärillä. Aputilojen (eteiset, sakasti, kappeli, sosiaalitilat) seinät maalattiin valkeiksi.

- Ovet ja ikkunat: Ovet ja ikkunat ovat alunpitäen olleet sävyltään " umbraa ", v. 1895, 1910 ja 1925 maalauksissa rusehtavia, ootrattuja siten, että tummuus lisääntyi kerta kerralta.

V. 1923 maalauksessa kiinnittyy huomio erityisesti siihen, että ovilistoitus on osassa ovia tehty valkealla maalaten, vaikka runko-osissa on käytetty eräänlaista ootrausta (kuviomaalausta).

V. 1961 maalauksessa ovet maalattiin tumman harmaiksi uusittuja alttariovia lukuunottamatta. Alttariovet maalattiin seinäväriin.

Kirkkosalin yleisöosan ikkunat maalattiin valkeiksi, samoin kaikki ikkunat ulkopuolelta. Alttariosan ja aputilojen ikkunat maalattiin tumman harmaiksi kuten ovet.

- Penkit on alunpitäen maalattu punaruskeiksi kuten vielä säilyneistä alkuperäisistä parvipenkistä voidaan todeta.

V. 1895, 1910 ja 1925 maalauksen yhteydessä penkit ootrattiin, peilliosa hieman vaaleampi kuin runko-osa. Vuoden 1920-luvun lopussa ne maalattiin punaruskeiksi öljyvärillä korostaen listoituksia ja peilejä lisäksi vaaleammalla keskiosalla ja valkeilla listoilla. V. 1961 maalauksessa penkit maalattiin verraten tummalla harmaalla, istuinosa tummempi kuin runko-osa.

- Parvipilarit ja salin takaosan puuseinät: Pilastereissa on alunpitäen ollut vähäisiä sävyeroja kuten nyt esitettävässä väritysohjelmassa. Taustaseinässä toistuu samantapainen perussävy kuin pilareissa ja pilastereissa.

- Altтариportaali: Altтариportaali on alunpitäen ollut ^{valkea} ja osittain kullattu. V. 1895 ja 1915 maalauksissa se on marmoroitu. V. 1925 on rakenne uusittu ja kuviomaalattu. V. 1961 rakenne on palautettu alkuperäiseksi ja maalattu valkealla ja osittain kullattu.
- Saarnastuoli on v. 1961 maalauksessa palautettu alkuperäiseen asuun ja maalattu valkeaksi ja osittain kullattu. V. 1925 rakenne muutettiin koristeellisemmaksi ja kuviomaalattiin.

3. ESITETTÄVÄ SÄVYTYSSUUNNITELMA, LÄHTÖKOHDAT:

- Aputilojen (eteiset, sakasti, kappeli ja sosiaalitalat) osalta on tarkoitus säilyttää v. 1961 valkeaharmaasävytys.
- Kirkkosalin osalta katto noudattaa " kalkinvalkea " -linjaa kuten se on ollut aina. Seinien osalta säilytetään vuoden 1961 käsittelytapa ja tummennusaste sillä muutoksella, että ikkunasmyygit maalataan " kalkinvalkeiksi " kuten alunperin ja ilmeisesti v. 1895. Seinän perusväri palautetaan vuoden 1895 kelta-vihreä taittoväriin, kts. värimalli.
Kattolista maalataan alkuperäisen ja v. 1961 maalautavan mukaisesti " kalkinvalkeaksi ".
Puiset taustaseinät ja pilasterit maalataan alkuperäisen mallin mukaisesti, kts. värimallit.
Terässäleiköissä sisäänkäyntien yhteydessä ja puupor-
taissa kaiteineen säilytetään vuoden 1961 harmaasävytys.
Parvien vaaleampi kuviolaudan väri taitetaan alkuperäiseen taustaseinäväriin suuntaan, tosin olennaisesti vaaleampana, taustaväri kuten parvien takaseinissä.
Penkkiväri kirkossa on punaruskea alkuperäisväri. siten, ettei listoituksia ja peilejä korosteta.
Ootrausta on myöskin harkittu, mutta siitä on luovuttu siksi, ettei vastaavia työtapoja kirkossa muutoin esiinny.
Rakennushistoriallisesti on merkille pantavaa, että lattiatason penkkien punaruskea sävytys kesti alkuperäisenä ilmeisesti vv. 1816-1895 sekä nykyisten v. 1895 uusittujen penkkien peittomaalaus punaruskeaksi

20-luvun lopusta vuoteen 1961.

"Ooterausvaiheet" v. 1895 - 1920-luvun loppupuoli ja nykyinen "harmaakausi" v. 1961 alkaen ovat siis kirkkosalissa tältä osin olennaisesti kestoltaan lyhyempiä kuin punaruskea- sävytteiset kaudet.

V. 1925 mallin mukaista sävytystä ei voida täysin määrittellä siitä syystä, että penkit v. 1961 maalauksen yhteydessä polttokaavittiin. Oheinen värimalli (kts. penkiväriselvitys) perustuu maalarimestareitten Väinä ja Veikko Jääskeläisen sekä kirkon vahtimestari Heikki Väätäisen muistikuviiin.

- Ikkunat ja ovet palautetaan alkuperäiseen "umbra"-sävytykseen kuitenkin siten, että alttariovet säilytetään v. 1961 maalaustavan mukaisesti seinäväreissä ja pääovien metalliheloissa toistetaan v. 1961 tumma harmaasävytys.
- Parvet: Sivuparvilla säilyneet alkuperäiset penkit palautetaan alkuperäiseen sävyynsä. Puulattiat, jotka nykyisin ovat tumman harmaita, palautetaan punaruskeaan sävyyn, joka niissä on ollut vallitseva sen ajan, jolloin ne ovat olleet maalatut. Portaiden askelmissa, puukaiteissa ja ikkunoiden teräksisissä suojaritilöissä säilytetään v. 1961 tumma harmaa sävytys.
- Alttariportaalin, alttarikaiteen ja saarnastuolin väriytytys säilytetään nykyisellään v. 1961 maalauksen mukaisena. Tämä maalaustapa vastaa alkuperäistä maalaustapaa.

4. **YHTEENVETO:** Väriselvityksen laadintaan on ollut vaikutusta seuraavilla seikoilla:

- Seurakuntalaisten ja seurakuntien työntekijöiden puolelta on toistuvasti esitetty voimakkaita vetoamuksia, jotka nyt aikaansaattava sävytys olisi nykyistä kodikkaampi ja lämpimämpi kuten se aikaisemminkin on ollut. Erityisesti seinän ja puupintojen "perusharmaisiin" sävyihin on oltu tyytymättömiä.
- Sävytyksessä on pyritty palauttamaan kirkkosalin ilme mahdollisimman lähelle alkuperäistä, siten, että seurakuntalaisten toivomus lämpimästä kodikkaasta sakraalitulasta toteutuisi.

Koska rakennus on kokenut historiansa aikana monia muutoksia, ei alkuperäisilmeeseen ole mahdollista kauttaaltaan päästä.

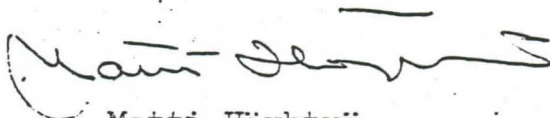
Nyt esitettävä suunnitelma perustuu kirkkosalin seinien osalta v. 1895 perussävytykseen, katon ja taustaseinien puupintojen osalta v. 1814-16 sävytykseen, ikkunoit-
ten ja ovien osalta v. 1814-16 sävytykseen, penkkien osalta v. 1814-16 sävytykseen.

V. 1961 maalaustapa esiintyy eteisissä, sakastissa, kappelissa ja sosiaalituloissa sekä eri tilojen metallirakenteissa (suojakaiteet, käsijohteet, iv-ri-tilät jne.) ja puuporteissa.

Erityisesti on vielä todettava, että kirkkosalin seinien tummuusaste ja käsittelytapa (yhtenäinen sävyty-
s)kattolistasta lattiaan) noudattaa v. 1961 maalaus-
tapaa, samoin kattolistan sävytys.

Nyt esitettävässä värityssuunnitelmassa ei siis periaatteessa tuoda varsinaisesti mitään uusia sävytyksiä eri pintoihin, vaan sävytykset pohjautuvat aikaisem-
piin eri vaiheissa käytettyihin sävyihin siten, että seurakuntaväen toivomukset tulevat huomioiduiksi ja kokonaisuus on sävyiltään mahdollisimman yhteensopiva.

Kuopio 22.6.1981

Matti Höyhtyä
arkkitehti